

Factsheets ONSwv

Overkoepelend Netwerk
Samenwerkingsverbanden

april 2026

Reserves van samenwerkingsverbanden 1/2

Hoe worden samenwerkingsverbanden bekostigd?

- Samenwerkingsverbanden krijgen geld van het Rijk voor het realiseren van passend onderwijs. De kosten voor leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs worden vooraf ingehouden op dit geld. Een samenwerkingsverband met veel leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs heeft dus minder geld voor het realiseren van passend en inclusief onderwijs op reguliere scholen.

Waarom hebben samenwerkingsverbanden reserves?

- Bij de invoering van passend onderwijs in 2014 zijn er verschillen ontstaan tussen regio's. Sommige regio's gingen er financieel op vooruit door de nieuwe manier van bekostigen (dit heet positieve verevening). Daardoor hebben zij geld kunnen overhouden en reserves opgebouwd.
- Het Rijk maakt indexeringsmiddelen en ander incidenteel geld laat in het jaar over (meestal in november), waardoor dit geld niet meer doelmatig besteed kan worden in dat kalenderjaar.
- Eigen beleids- en bestedingskeuzes van samenwerkingsverbanden.

Reserves van samenwerkingsverbanden 2/2

Wat is de huidige situatie?

- De samenwerkingsverbanden hebben zich met het Sectorplan in 2021 gecommitteerd aan de afspraak dat het eigen vermogen moet worden afgebouwd tot 3.5% van de jaarlijkse baten
- Het aantal samenwerkingsverbanden met een bovenmatig eigen vermogen daalde vanaf 2020, maar steeg in 2024 weer. Dat geldt ook voor het totaal eigen vermogen van samenwerkingsverbanden
- Er zijn in 2024 meer samenwerkingsverbanden met een eigen vermogen boven 3.5% dan in 2023, maar het gemiddelde eigen vermogen per samenwerkingsverband bleef gelijk (po) of daalde (vo) ten opzichte van vorig jaar
- Het totaalbedrag aan bovenmatig eigen vermogen is sterk gedaald (vo meer dan po)

Wat zijn verklaringen voor bestaande reserves?

- De terugbetaling van de onterechte korting door het Rijk (er was geen wettelijke grondslag) is op 2024 geboekt
- In 2023 en 2024 is de indexering van de begrote bekostigingsbedragen hoger geweest dan het langjarig gemiddelde indexeringspercentage (ruim 5.6% tegen 3%)
- Door late publicatie door DUO van informatie over 'bovengemiddelde groei' van het sbo en (v)so, hebben samenwerkingsverbanden een hogere raming in hun begroting opgenomen. Inmiddels is de informatievoorziening vanuit DUO versneld, waardoor er lager begroot wordt op deze verwachte uitgaven

Inrichtingsmodellen 1/2

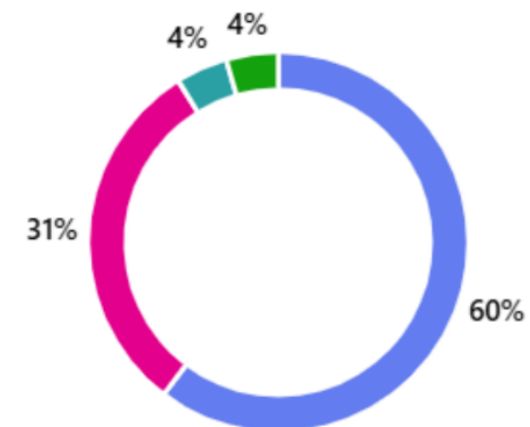
Er zijn **drie inrichtingsmodellen** die samenwerkingsverbanden kunnen kiezen:

- Leerlingmodel: geld komt beschikbaar op basis van individuele diagnostiek;
- Schoolmodel: middelen worden verdeeld over schoolbesturen op basis van leerlingenaantallen;
- Expertisemodel: het samenwerkingsverband organiseert een netwerk van (tussen)voorzieningen en zorgt voor de bekostiging daarvan

Model 2 en 3 komen het meeste voor, vaak ook in combinatie (hybride model).

Stand van zaken inrichtingsmodellen (bron: ledenraadpleging ONSwv zomer 2025):

● Hybride model	82
● Schoolmodel	42
● Expertisemodel	6
● Leerlingmodel	0
● Andere	6

Inrichtingsmodellen 2/2

Wat betekenen de verschillende inrichtingsmodellen?

- In een schoolmodel wordt veel verantwoordelijkheid voor de beleidsuitvoering neergelegd bij de individuele schoolbesturen. In een expertisemodel ligt die verantwoordelijkheid bij het samenwerkingsverband als geheel.
- Er is nog geen aantoonbare relatie tussen het inrichtingsmodel en de mate van inclusiviteit van een samenwerkingsverband. Voor alle modellen moeten bewuste keuzes worden gemaakt. In een schoolmodel kan het zo zijn dat scholen het ondersteuningsaanbod samen met partners in de regio al goed hebben geregeld. In dat geval kan een verplicht hybride model juist een stap terug zijn. Andersom kan een hybride model juist helpen als er meer sturing nodig is op bovenschools niveau om het ondersteuningsaanbod goed te organiseren.

Onafhankelijk toezicht 1/2

Wettelijke mogelijkheden

Samenwerkingsverbanden kunnen als rechtsvorm zowel een stichting als een vereniging kiezen. Een duidelijke scheiding tussen bestuur en toezicht is een wettelijke verplichting. Mogelijke bestuursvormen zijn:

- Bestuur-directiemodel: de directeur heeft gemandateerde bevoegdheden vanuit het bestuur en het bestuur is ook toezichthouder
- Raad van Beheermodel: er is één orgaan met algemeen bestuurders en dagelijks bestuurders. De algemeen bestuurders houden toezicht op de dagelijks bestuurders
- Raad van Toezichtmodel: model met gescheiden organen van een afvaardiging van aangesloten besturen of vertegenwoordigers van buiten op basis van kwaliteiten
- Algemene Ledenvergadering (ALV) met toezichthoudende rol
- Deelnemersraad: de aangesloten schoolbesturen van het samenwerkingsverband vormen een deelnemersraad. De deelnemersraad is gesprekspartner van het samenwerkingsverband en overlegt meerdere malen per jaar met het bestuur over beleid en ontwikkelingen op passend onderwijs

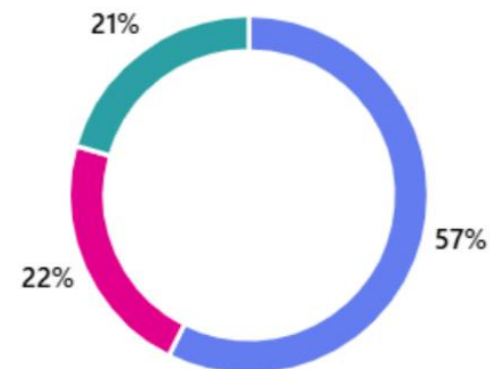
Onafhankelijk toezicht 2/2

Stand van zaken

- De samenwerkingsverbanden hebben voor het grootste deel volledig of deels onafhankelijk toezicht.
- De overige samenwerkingsverbanden voldoen aan de minimale wettelijke invulling voor wat betreft de scheiding van bestuur en toezicht.

Stand van zaken onafhankelijk toezicht (bron: ledenraadpleging ONSwv zomer 2025)

● Volledig onafhankelijk toezichthoudend orgaan	78
● deels onafhankelijk	30
● Minimale wettelijke invulling	28
● Geen toezicht	0

Hoogbegaafdheid

Samenwerkingsverbanden hebben de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in meer- en hoogbegaafdheid. Ondersteuning van begaafde leerlingen valt onder de basisondersteuning. Scholen zijn hiervoor verantwoordelijk

- AOb en Ouders & Onderwijs hebben in 2024 een advies opgeleverd voor een landelijke norm basisondersteuning voor drie ondersteuningsgebieden: leesproblemen & dyslexie, (hoog)begaafdheid en taak- & werkgedrag
- OCW werkt aan wetgeving voor het borgen van de landelijke norm voor basisondersteuning. Het streven is om het wetsvoorstel en de bijbehorende amvb in 2027 in internetconsultatie te brengen
- OCW roept scholen op om op basis van dat advies nu al aan de slag te gaan met het verbeteren van de basisondersteuning op de scholen
- T/m 2025 konden samenwerkingsverbanden subsidie aanvragen voor begaafde leerlingen. Ruim 90% van de samenwerkingsverbanden heeft hier gebruik van gemaakt
- Per 2026 is € 23,3 miljoen aan structurele middelen voor (hoog)begaafde leerlingen aan de structurele bekostiging van samenwerkingsverbanden toegevoegd. Dit geld is bedoeld om de geleerde lessen en opbrengsten te borgen en te verduurzamen binnen de bredere inzet van goed onderwijs voor alle kinderen

Verzuimregistratie en thuiszitten

- Scholen zijn verantwoordelijk voor het registreren van schoolverzuim. Samenwerkingsverbanden registreren geen schoolverzuim, maar zijn wél medeverantwoordelijk voor het organiseren van passend onderwijs en passende ondersteuning om verzuim en thuiszitten te voorkomen en op te lossen
- Met het *Besluit terugdringen schoolverzuim* wordt erkend dat het onderscheid in wetgeving tussen ongeoorloofd en geoorloofd verzuim jongeren niet helpt. Toch moeten scholen ongeoorloofd en geoorloofd verzuim nog blijven registreren, omdat de Leerplichtwet niet wordt aangepast
- De gemeente is verantwoordelijk voor het formele overzicht van thuiszitters. Bij leerlingen met een vrijstelling van leerplicht is er geen verzuimregistratie door de school (want geen schoolinschrijving). Juist deze groep wordt vaak als thuiszitter gezien, maar valt buiten de schoolregistraties
- Samenwerkingsverbanden registreren thuiszitters binnen passend onderwijs en zijn medeverantwoordelijk voor een passend en dekkend onderwijsaanbod en worden betrokken bij leerlingen die dreigen thuis te komen zitten om maatwerkoplossingen te helpen bieden
- Er is landelijk veel onduidelijkheid, omdat: scholen verzuim registreren, gemeenten en samenwerkingsverbanden thuiszitters registreren en niemand een gezamenlijk wettelijk register beheert

Stimuleren van schoolaanwezigheid

- Alle kinderen en jongeren hebben recht op ontwikkeling. Kinderen en jongeren met een onderwijsperspectief hebben recht op onderwijs
- Verzuim kan een voorbode van thuiszitten zijn. Daarom moet alle verzuim in beeld zijn en moet schoolaanwezigheid van kinderen en jongeren worden gestimuleerd
- Wet- en regelgeving werkt belemmerend, zoals leeftijdsgrenzen tussen wetten en schotten tussen onderwijs- en zorg. Dat moet worden aangepakt. Er is integraal beleid en ontschotte financiering nodig
- Thuisonderwijs is geen volwaardig alternatief voor schoolgang. Kinderen en jongeren hebben ook contact met leeftijdsgenoten, een sociaal netwerk en een breed ontwikkelingsgericht aanbod nodig. Vrijstellingen voor kinderen en jongeren die thuisonderwijs volgen, leiden er veelal toe dat zij uit beeld raken
- Er zijn voldoende professionals nodig in de kinderopvang, de zorg en het onderwijs om kinderen en jongeren met een intensieve zorgvraag en hun ouders te ondersteunen. Het Rijk kan helpen om een integrale aanpak op personeelstekorten te ontwikkelen

Toelaatbaarheidsverklaring (TLV) praktijkonderwijs

- Criteria voor toelating tot praktijkonderwijs: IQ tussen 55 en 80, leerachterstand van \pm 3 jaar of meer op minimaal 2 vakgebieden. Minstens één van die achterstanden moet zitten in begrijpend lezen of rekenen
- Oktober 2024: aangenomen motie vraagt om onderzoek naar afschaffing TLV praktijkonderwijs. Redenen: procedure is ingewikkeld en bureaucratisch, voor andere schooltypes is geen TLV nodig
- Maart 2026: rapport Verkenning afschaffing TLV voor praktijkonderwijs. Belangrijk inzicht: ongeveer 20% van de leerlingen in praktijkonderwijs voldoet niet volledig aan de officiële criteria, maar zit er toch
- Argumenten voor afschaffing: minder administratie en stress voor ouders en scholen, snellere plaatsing van leerlingen, praktijkonderwijs wordt meer 'normaal', minder afhankelijk van ingewikkelde procedures en testen.
- Argumenten tegen afschaffing: 'verkeerde' leerlingen stromen in, praktijkonderwijs kan 'vollopen', minder controle op kwaliteit en doelgroep
- Nog geen besluit tot afschaffing TLV praktijkonderwijs genomen. ONSwv deelt dat besluit